

Helsefaglige perspektiver på rehabiliteringstjenesteforskning

Anne Marit Mengshoel
Institutt for Helse og Samfunn
UiO

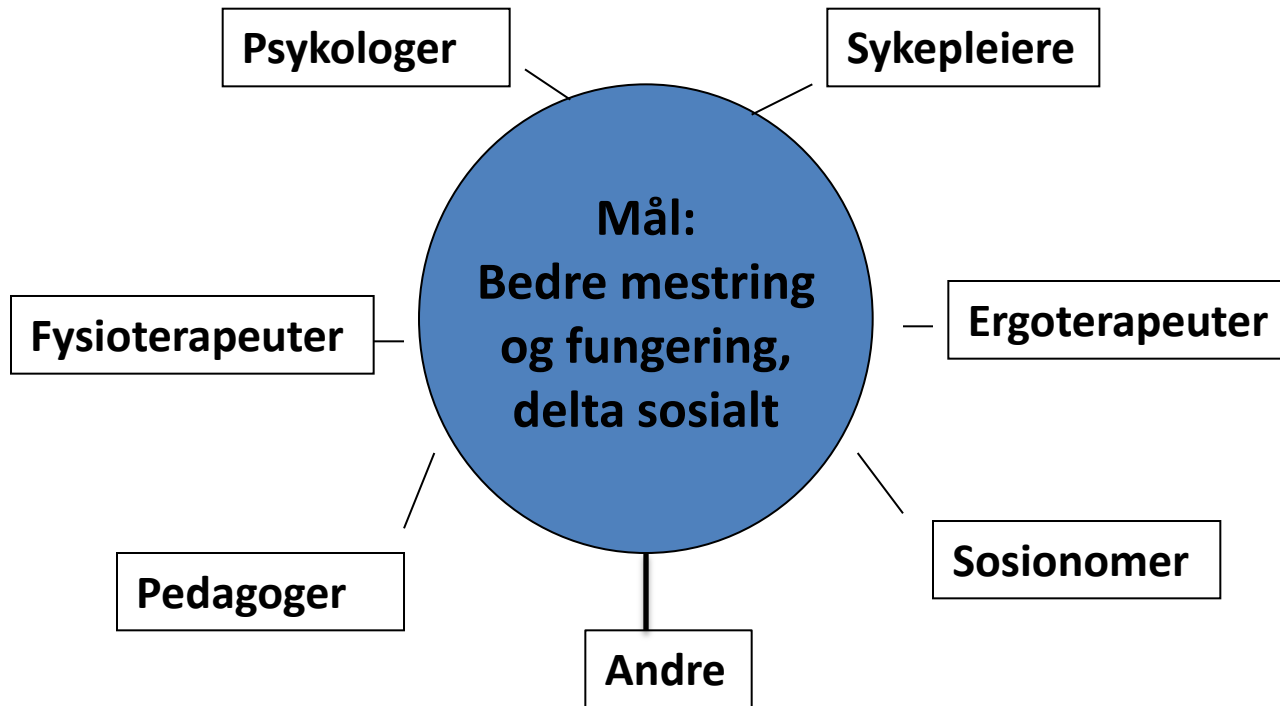
Rehabiliteringstjenesters formål

Rehabilitering er tidsavgrensa, planlagde prosessar med klare mål og verkemiddel, der fleire aktørar samarbeider om å gi nødvendig assistanse til brukaren sin eigen innsats for å oppnå **best mogleg funksjons- og meistringsevne, sjølvstende og deltaking sosialt og i samfunnet.**

St.melding nr.21(1998-99), Ansvar og meistring

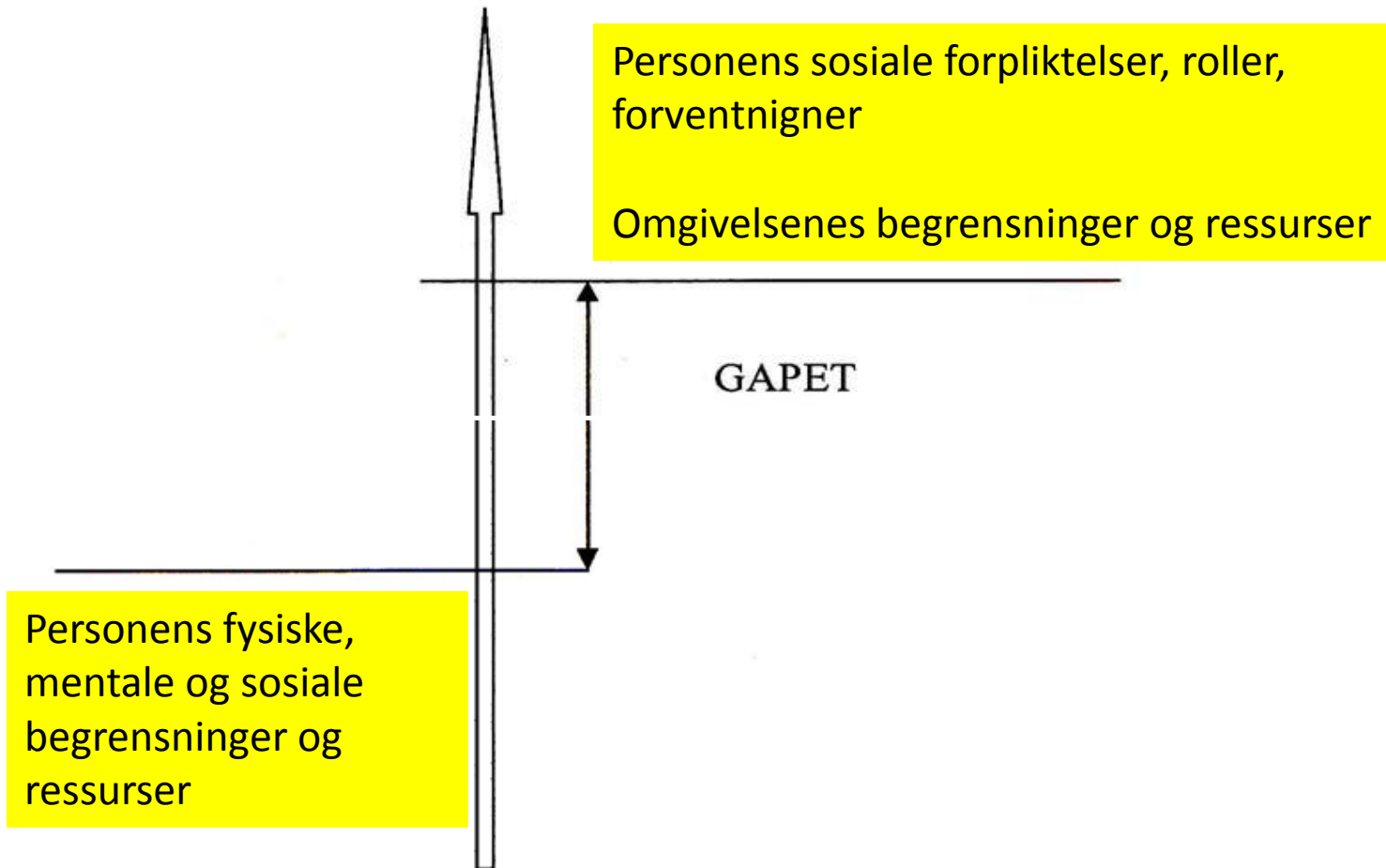

HELSEFAGLIG FOKUS

Hva handler fungering og mestring om?

(“Gap”-modell, tilpasset fra Lie 1989)-

Hvordan forstå funksjonsbegrensninger og mestring av det?

Funksjonshemming skyldes

- Kulturelt skapt
 - Kulturell definering av annerledeshet
 - Samfunnet er tilrettelagt for optimalt funksjonsfriske
- Forhold hos enkeltindividet - medisin
 - Manglende kognitive, sosiale, psykologiske og fysiske evner

Kunnskap for å forstå utøvelse av tjenester for å skape uavhengighet og sosial deltagelse

- Annerledeshet – normalitet
- Tilgang til offentlige goder, tilrettelegging av omgivelser
- Bedre/normalisere kognitive, sosiale, psykologiske og fysiske evner

Å REDUSERE GAPET

– to ulike teoretiske perspektiv

FOKUS PÅ SYMPTOMER OG FUNKSJONSTAP

- Tiltak rettet mot å normalisere symptomer og funksjonstap
- Gi "riktig" målrettet terapi
- Bedring oppnådd når man har mindre symptomer og funksjonstap
- Bedring skjer på samme måte hos de med samme symptomer og funksjonstap

FOKUS PÅ PERSONLIGE ERFARINGER, EGENINNSATS OG SOSIALE SITUASJONER/PROSESSER

- Understøtte prosesser for å bygge opp igjen et meningsfullt liv - normalisere en livssituasjon
- Verken hvor en skal og hvordan en kommer dit er ikke gitt, men inngår å finne ut av i rehabiliteringsprosessen
- Lærings- og personlig utviklingsprosess for de som deltar
- Bedring skjer som resultat av mange prosesser

Helsefaglig kunnskapsutvikling

Kartlegge, standardisere og undersøke effekt

- Kartlegge symptomer
- Måle funksjonstap
- Utvikle måleinstrumenter
- Utvikle målrettete behandlinger og undersøke effekt av dem

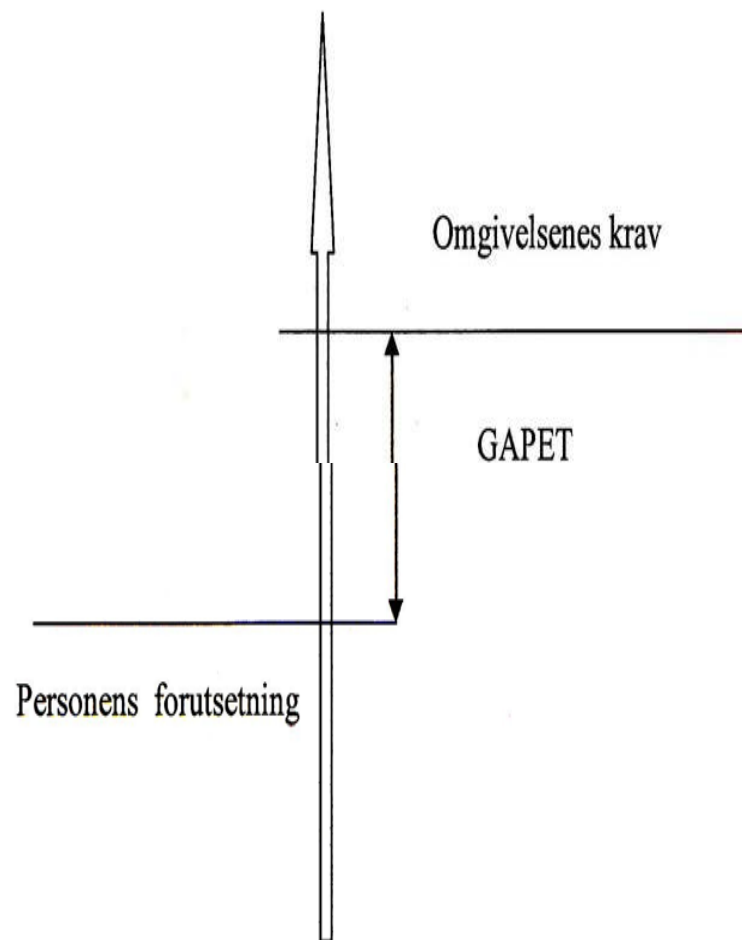
Utforske og fortolke fortellinger, observere hva som skjer og får betydning

- Historier om erfaringer om måter noe er blitt annerledes, uvanlig eller unormalt
- Observasjoner hva gjøres og hva skjer
- Historier om hva har hatt fått betydning og på hvilke måter
- Historier om nye være – og levemåter, nye normaliteter

Bedring som sammensatte personlige prosesser

- **Vendepunkt – turning points**
 - Sykdom bryter inn i livet
 - Self-management/ behandling/ rehabilitering
- **Ordnings- og normaliseringsprosesser**
 - få livet til å henge i hop igjen (sense of coherence)
 - nye innsikter - klokskap
 - tilpasninger
 - Adaptation – tilpasse seg
 - adjustment - tilpasse/justere rundt seg
 - Adoption – tilpasse adferd
 - endring av planer/forventninger
 - måte å leve på
 - selvforståelse, identitet
 - sosiale roller

Hva handler det også om?

Idealer - behov for kunnskap

REHABILITERING

- Enkeltindividets ønsker og preferanser, muligheter og begrensninger for deltagelse
- Selvbestemmelse/ autonomi
- Individualisert tilpassede tiltak
- Sammensatte/komplekse intervensjoner

EKSEMPLER TEMA FOR FORSKNING

- Hva slags ønsker for bedring, muligheter og funksjonsbegrensninger har individet?
- Hva innebærer dette for praksisutøvelse?
- Hvordan utvikle, gjennomføre og evaluere slike tiltak?
- Hvordan beskrive, forstå hva skjer i rehabiliteringsprosessen og evaluere det som skjer/ikke skjer?

Eksempel:

Finne ut hva som kan ha betydning for at folk kommer seg igjen

Fungering etter innsetting av hofte og Kneproteser

- Naturlig postoperativ bedring
- Preoperative faktorer betydning for å predikere postoperativ bedring
- Om bedring øker vha ferdighetstrening
- Utforske og beskrive hvordan ferdighetstrening bedrives

Eksempel

Å lære om hva som har betydning for å komme seg igjen ved å studere erfaringene til de som har lyktes å bli frisk av fibromyalgi

Mengshoel & Heggen. Dis Rehabil 2004

Møter med leger og andre:

- Håp om at det går an å bli bedre/bra

Nye måter å forstå situasjonen på:

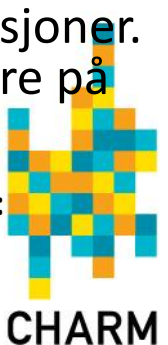
- Smerte ikke tegn på skade, men på for mye livsbelastning over tid
- Kroppen lagrer og husker "stress" og det blir for mye til slutt
- Fibromyalgi noe en har for en periode i livet

Endring av fokus:

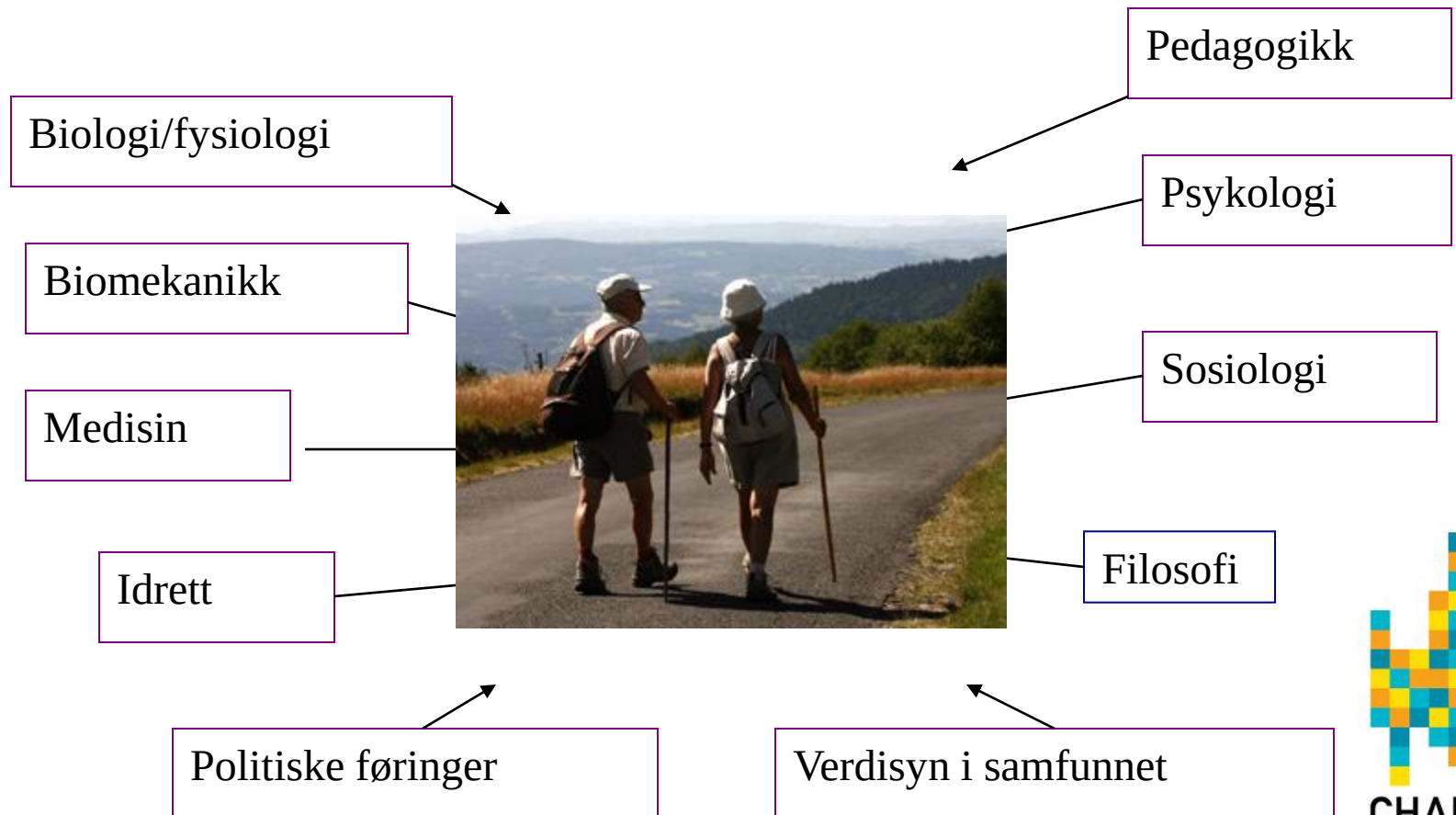
- Fra å mestre symptomer til å ta kontroll over livssituasjoner. Finne ut hva som må prioriteres og hva en må redusere på

Effektive strategier for å reversere nye smerteepisoder:

- Analysere livssituasjon, finne ut hva som er for mye, og gjøre noe med det

Helsefagprofesjoner inspirert av mange perspektiver og teorier

Noen utfordringer for å utvikle gode helsefaglige tjenester

The challenge is to develop and apply
knowledge broadly in order to
approach a good life